

Nr 17

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående dels vissa åtgärder för begränsning av älgstammen m. m., dels ökat skydd mot skadegörelser genom villebråd å gröda m. m., dels ock förbud mot licensjakt på älg.

Tredje lagutskottet har behandlat fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen inom första kammaren nr 60 av herr *Niklasson* och nr 174 av herr *Larsson, Sigfrid*, samt inom andra kammaren nr 142 av herr *Lundberg* och nr 207 av herr *Hansson* i Önnarp.

I motionen I: 60 hemställles, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i enlighet med motionens syfte måtte taga under övervägande

- 1) att utsträcka rätten till ersättning ur älgskadefond;
- 2) att utsträcka den allmänna jakttiden för jakt efter älg; samt
- 3) att vidtaga åtgärder till undvikande av skada å gröda genom utplantering av jaktbara djur».

Motionerna I: 174 och II: 207, som är likalydande, utmynnar i en hemställan, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter översyn av lagen om rätt till jakt måtte framlägga förslag till sådan ändring av lagen, att skyddet mot skadegörelser genom villebråd å gröda m. m. stärkes, samt vidtaga övriga åtgärder, som kan främja motionens syfte».

I motionen II: 142 slutligen yrkas, »att riksdagen måtte besluta förbjuda licensjakten på älg från den 1 juli 1955».

Beträffande de skäl, motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden, får utskottet — i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan — hänvisa till motionerna.

I den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver har yttranden inhämtats över motionen I: 60 från domänstyrelsen ävensom länsstyrelserna i Östergötlands och Älvsborgs län samt över motionerna I: 174 och II: 207 från länsstyrelserna i Uppsala och Malmöhus län. På begäran av utskottet har vidare avgivits yttranden över sistnämnda tre motioner av Svenska jägareförbundet och Jägarnas riksförbund samt därjämte över motionen I: 60 av Svenska naturskyddsföreningen och över motionerna I: 174 och II: 207 av Riksförbundet Landsbygdens folk.

Herr *Niklasson* har till utskottet överlämnat utdrag av skrifter från Lagmansereds och Hålanda avdelningar av Riksförbundet Landsbygdens folk.

Rikskonsulenten Harry Hamilton i Svenska jägareförbundet har inför utskottet lämnat redogörelse för ett inom förbundet utarbetat betänkande angående älgjaktens framtida ordnande.

Gällande bestämmelser

Enligt stadgande i 1 § *lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt* skall jaktvård, varmed avses åtgärder för villebrådets skydd och förkovran, städse bedrivs under hänsynstagande till jordbrukets och skogsskötselns ävensom andra näringars intressen. Länsstyrelsen kan enligt 24 § samma lag, då till följd av viss villebrådsarts utveckling avsevärd skada orsakas å gröda, skog eller plantering, förelägga jakträttsinnehavaren att vidtaga de åtgärder som må finnas erforderliga. Underlåter denne att ställa sig föreläggandet till efterrättelse har länsstyrelsen möjlighet att förordna att jakt å området skall genom därtill särskilt utsedd jägare äga rum i ändamål att åstadkomma erforderlig minskning av villebrådsstammen.

Särskilda bestämmelser för jakt efter älg återfinnes i *jaktstadgan den 3 juni 1938 (nr 279)* och en av Kungl. Maj:t för varje jaktår utfärdad *kungörelse om fridlysning av vissa djurarter*. I sistnämnda författning anges för skilda landsdelar den allmänna jakttiden beträffande bland annat älg. Jaktstadgan innehåller i 15 § 4 mom. en föreskrift om rätt för länsstyrelse att beträffande område där skadegörelse av älg förekommer i större omfattning efter förslag av älgskadenämnden i länet utsträcka den allmänna jakttiden för jakt efter älg med högst tio söckendagar samt medgiva att årskalv efter älg där må fällas under allmän jakttid. Vidare kan länsstyrelse enligt 1 mom. i samma paragraf i vissa fall meddela tillstånd för jakträttsinnehavare att under särskild jakttid fälla det antal älgar, som med hänsyn till stammens storlek och omständigheterna i övrigt finnes skäligt (licensjakt). Tillfogas å område för vilket sådant tillstånd meddelas växande skog mera omfattande skador av älg, skall det antal älgar som må nedläggas under den särskilda jakttiden bestämmas med hänsyn till behovet ur skogsvårdssynpunkt av att nedbringa älgstammen. Ett i detta syfte lämnat tillstånd kan jämväl innefatta rätt att fälla årskalv efter älg. I särskild jakttid skall den för orten fastställda allmänna jakttiden ingå, och den särskilda jakttiden får i regel icke taga sin början tidigare än på första dagen för den allmänna jakttiden. Om det förekommer älgskador på odlad mark eller på växande skog i sådan omfattning, att det visar sig nödvändigt att anställa jakt efter älg under annan tid av året än som anges i de bestämmelser för vilka nu redogjorts, kan enligt 16 § *jaktstadgan* tillstånd meddelas därtill. I tillståndet skall föreskrivas den eller de tider under vilka jakten må företagas och det antal älgar, däri inbegripet årskalvar, som högst får nedläggas. Inom område som i särskild ordning förklarats vara lövskogsområde äger den jaktberättigade fälla älg under hela året.

Enligt *kungörelsen den 1 juni 1951 (nr 298) om älgavgifter m. m.* skall för älg som fälls inom riket utgivas en av Kungl. Maj:t för varje jaktår

bestämd avgift av lägst 15 och högst 100 kronor. Inom varje län skall av avgifter för älgar som fälltts inom länet bildas en älgskadefond. Ur denna skall ersättning utgå för skada som förorsakats av älg inom länet samt, i den mån medlen förslå därtill, bidrag lämnas för åtgärder till förebyggande av älgskada och för jaktvårdsändamål inom länet, i första hand älgstammens vård och skydd. Ersättning ur fonden utgår icke för alla älgskador utan endast för sådana som förorsakats å växande eller avmejad men ej inbärgad gröda eller å fruktodling eller annan trädgårdsodling som drives i förvärvssyfte. Skadegörelse å växande skog ersättes alltså icke ur fonden. En ytterligare begränsning av ersättningsrätten har stadgats så till vida att ersättning kan tillerkännas innehavare av bruksningsdel med mera än 20 hektar odlad jord eller mera än 200 hektar annan jord endast om särskilda skäl föreligger.

Tidigare behandling av hithörande frågor

Spörsmål av den art, som beröres i motionen, har vid åtskilliga tillfällen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Utskottet vill i någon utsträckning beröra vad sålunda tidigare förekommit.

Vad angår älgavgifterna och villkoren för erhållande av älgskadeersättning må erinras, att nuvarande stadganden i ämnet efter förslag av 1949 års jaktutredning tillkom genom lagstiftning 1951, varvid arealgränsen för erhållande av dylik ersättning höjdes från 15 till 20 hektar odlad jord och såsom nytt villkor uppställdes att sökanden ej heller finge inneha mer än 200 hektar annan jord. Vid ärendets behandling godkände riksdagen i denna del tredje lagutskottets utlåtande nr 14 år 1951, vari det genom propositionen framlagda förslaget lämnades utan erinran.

Frågan om rätt till ersättning ur älgskadefond har därefter behandlats vid 1954 års riksdag. I anledning av väckta motioner med yrkanden om utredning angående dels sådan ändring i gällande bestämmelser att ersättning för skador av älg på växande skogskulturer skulle kunna utgå ur älgskadefond, dels ock ändring av jaktstadgan i syfte att underlätta åtgärder för motverkande av skadegörelse av älg å växande skog avgav tredje lagutskottet utlåtande, nr 20, till vilket torde få hänvisas. På hemställan av utskottet lämnade riksdagen motionerna utan åtgärd.

I fråga om licensjakt på älg yrkades i motioner vid 1953 års riksdag, att bestämmelserna därom måtte upphävas. Tredje lagutskottet fann sig i utlåtande, nr 22, icke kunna lämna sitt stöd åt motionärernas yrkanden men ansåg av olika, i utlåtandet redovisade skäl, att det skulle vara av värde att få till stånd en mera ingående undersökning av hur licensjakten i hittillsvarande former utfallit i praktiken. I anledning av utskottets hemställan anhöll riksdagen i skrivelse den 12 maj 1953, nr 218, hos Kungl. Maj:t om en dylik undersökning. Skrivelsen har den 5 juni 1953 överlämn-

nats till 1949 års jaktutredning för översyn rörande gällande ordning för meddelande av tillstånd till jakt å älg. Resultatet av översynen avvaktas.

Slutligen kan nämnas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 mars 1954, nr 145, med hänvisning till tredje lagutskottets av riksdagen godkända utlåtande, nr 13, i anledning av väckta motioner hemställde om översyn av fridlysningsbestämmelserna i gällande jaktlagstiftning. Jämväl sistnämnda skrivelse har överlämnats till 1949 års jaktutredning.

Motionerna

I motionerna I: 174 och II: 207, vilka tar sikte på skador genom villebråd i allmänhet, anföres till en början, att viltbeståndet i vissa delar av landet under de senare åren ökat i betydande omfattning, i följd varav ofta svåra skador anställts på grödor. Motionärerna anser, att anledningen till viltbeståndets ökning stundom varit, att jakträtten innehafts av personer, som saknat intresse för att anpassa viltstammarnas storlek med hänsyn till jordbrukets berättigade krav. Efter en redogörelse för 1 och 24 §§ jaktlagen yttrar motionärerna, att nämnda lagstadganden kunde synas ge möjligheter till erforderlig minskning av villebrådsstammarna men att de allt oftare förekommande skadegörelserna genom villebråd utvisade, att lagtillämpningen icke vore tillfredsställande. De bedömningsfrågor som uppkomme vid bestämmelsernas tillämpning vore också, förklarar motionärerna, svåra. Den i lagtexten angivna förutsättningen för åtgärder enligt 24 § jaktlagen att skadan skall vara avsevärd syntes sålunda ofta tolkas på det sätt, att det krävdes, att skadegörelsen vore av betydande omfattning, vilket medförde att man icke komme till rätta med skador, vilka genom att de anställdes vid upprepade tillfällen vållade betydande förluster men som icke var för sig kunde betecknas såsom avsevärda. För att möjliggöra effektivare åtgärder mot viltskador föreslår motionärerna, att jaktlagens regler i ämnet ges sådant innehåll, att länsstyrelsen när den finner erforderligt må förelägga jakträttsinnehavaren att vidtaga åtgärder för att anpassa viltbeståndets storlek med hänsyn till jordbrukets och skogsskötselns ävensom andra näringars intresse att undgå skadegörelse, som medför betydande ekonomisk förlust.

Motionen I: 60 avser främst älgskadorna, och motionären yttrar inledningsvis, att älgstammen tillvuxit högst avsevärt under de senare åren med ökad skadegörelse på åker, trädgård och skog såsom följd. Vidare anföres, att ersättning för älgskador å gröda och trädgårdsodling kan utgå ur älgskadefond endast åt den vars brukningsdel icke omfattar mer än 20 hektar odlad jord eller 200 hektar annan mark. Motionären uttalar, att den kompensation, som brukare av större jordbruk ansetts kunna erhålla genom själva jakten, icke alltid stode till buds, varför det enligt motionärens mening i många fall icke vore rättvist, att en jordbrukare med större marker än nyss nämnts saknade möjlighet att erhålla ersättning ur älgskadefond. Frågan om

en allmännare rätt till dylik ersättning syntes därför motionären lämpligen böra upptagas till övervägande.

Motionären finner vidare anledningen till älgstammens ökning främst vara att söka i den korta jakttiden. Den utökning av den allmänna jakttiden, som länsstyrelsen ägde besluta, ävensom licensjakten syntes icke ha haft någon större betydelse för begränsningen av älgstammen. Enligt motionärens uppfattning tycktes därför en allmän utökning av den allmänna jakttiden, som årligen fastställdes, vara det lämpligaste sättet för att åstadkomma en önskvärd begränsning av älgbeståndet.

Slutligen uttalar motionären, att utplantering av andra hjortdjur än älg i vissa delar av landet åstadkommit skadeproblem av svårartat slag, även om de varit mera lokalt begränsade. Motionären ansåge rimligt, att den som utplanterade sådana jaktbara djur också ålades skyldighet att vidtaga de åtgärder — motionären syns främst ha stängelseskyldighet i tankarna — som vore erforderliga för undvikande av att djuren försakade skador på andras marker.

I motionen II: 142 anföres, att licensjakten på älg vore till uppenbart förfång för allmogejägarna och uppfattades som de rikas och de stora markägarnas privilegium. Licensjakten skulle enligt riksdagens beslut utredas, men en utredning toge ofta lång tid, varför det vore angeläget att i avvaktan på utredningens resultat omedelbart förbjuda licensjakten.

Yttrandena

De motioner, beträffande vilka yttranden inhämtats, avstyrkes i allmänhet av remissinstanserna. Sålunda tillstyrkes motionerna I: 174 och II: 207 endast av Riksförbundet Landsbygdens folk, medan motionen I: 60 synes vinna visst stöd i yttrandet från länsstyrelsen i Älvsborgs län samt tillstyrkes av Jägarnas riksförbund, såvitt avser yrkandet om utsträckande av den allmänna jakttiden för jakt efter älg, men avstyrkes i övriga punkter.

Beträffande det i motionerna I: 174 och II: 207 framförda önskemålet att skyddet mot skadegörelse genom villebråd stärkes, yttrar *länsstyrelsen i Uppsala län*:

Till länsstyrelsens kännedom ha icke kommit några klagomål, som gå ut på att bestämmelserna i 1 och 24 §§ jaktlagen skulle vara för restriktivt avfattade. Enligt länsstyrelsens åsikt föreligger vidare icke anledning att i begreppet »avsevärd skada» inlägga den begränsningen att skadan skall vara försakad vid visst tillfälle eller under viss kortare tidrymd. Jämväl årligen uppkommande mindre skador torde sålunda falla under lagrummet under förutsättning att de tillsammans kunna betecknas såsom avsevärda. Någon anledning att överarbeta ifrågavarande bestämmelser i det av motionärerna angivna syftet torde därför icke föreligga. Endast om de tillämpande myndigheterna mera allmänt skulle ansluta sig till en annan tolkning än den här hävdade synes ett förtydligande av bestämmelsernas innebörd vara påkallat.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser, att för närvarande skäl icke föreligger att vidtaga åtgärder med anledning av motionerna I: 174 och II: 207, och anför till stöd för sin uppfattning bland annat följande.

Avvägningen mellan olika berörda intressen har i lagen om rätt till jakt skett på det sätt att jakträttsinnehavaren ålagts att vid bedrivande av jaktvård taga hänsyn till jordbrukets och skogsskötselns samt andra näringars intressen. Därest jakträttsinnehavaren icke tar anbefalld hänsyn, äger länsstyrelsen jämlikt 24 § i lagen förordna om vissa åtgärder. Visserligen kräves att skadan skall kunna betecknas som avsevärd, men länsstyrelsen har icke funnit att begränsningen haft någon större betydelse. Enligt förarbetena till lagen bör skadan anses avsevärd om den på ett mera påtagligt sätt menligt inverkat på resultatet av odlarens arbete. Hänsyn måste således tagas till varje skadelidande för sig. En skada som å ett stort lantbruk betraktas som obetydlig bör när det gäller ett småbruk kunna räknas som avsevärd. Under de senare åren har åtskilliga anmälningar om skador, förorsakade av viltet, inkommit till länsstyrelsen. Anmälningarna har avsett dels vildkaniner, dels hjortar och fasaner.

I fråga om vildkaniner synes alla vara överens om att de bör utrotas. När det däremot gäller hjortarna synes ett starkt naturskyddsintresse vilja hävda, att jordbruk och andra näringar måste tåla visst intrång, och tydligen kan därför konfliktsituationer uppstå.

Det har uppgivits för länsstyrelsen att i de kontrakt, som de närmast berörda storgodsen upprättat med sina markarrendatorer, intagits en bestämmelse om skyldighet för arrendatorn att tåla skador från viltet. I dessa fall rör det sig sålunda närmast om rättsförhållandet mellan jordägare och arrendator. Det blir jordägarens ensak att avväga om inkomsterna av jaktarrenden och djurförsäljning uppväger en eventuell lägre inkomst å markarrenden. Huruvida det allmännas intresse av en rationell jordbruksdrift trädades för nära vid en dylik avvägning är omöjlig att uttala sig om utan särskild undersökning, men det förefaller knappast troligt att så skulle vara fallet. Vad angår skador å andra jordbruk än som utarrenderas av storgodsen synes den utredning som verkställts i hittills hos länsstyrelsen anmälda fall icke utvisa att särskilda åtgärder kräves. Länsstyrelsen har hittills icke meddelat något förordnande jämlikt 24 § i lagen, när jakträttsinnehavarna efter kommunikering av gjorda anmälningar vidtagit erforderliga åtgärder.

Riksförbundet Landsbygdens folk anför.

Riksförbundet vill framhålla att, speciellt från södra Sverige, klagomål ofta inkommer till förbundet, att jakträttsinnehavare genom en intensiv jaktvård uppammar en onaturligt stor villebrådsstam av såväl småvilt som högvilt. Innehavare av jordbruksfastigheter, såväl inom jaktområdet som i omkringliggande marker, tillfogas härigenom allvarliga ekonomiska skador å både gröda och skog. Skadorna kunna ofta vara relativt lokalt begränsade på grund av att särskilt gynnsamma betingelser för det vilda föreligger genom viss markvegetation eller genom att marken är besädd med för det vilda särskilt lämplig gröda. Viltskadorna bli härigenom ofta koncentrerade och för enskilda brukare synnerligen allvarsamma. Brukare inom jaktområdet saknar i allmänhet jakträtt och kan därför icke skydda sig för viltskadorna eller tillgodogöra sig värdet av viltbeståndet. Någon ersättning för andra viltskador än av älg kan för närvarande icke lagligt uttagas.

Det föreligger enligt förbundets mening ett uppenbart behov av att lösa denna fråga. De nuvarande möjligheterna att genom länsstyrelsernas försorg nedbringa en för högt uppdriven villebrådsstam ha visat sig i prakti-

ken allt för omständliga och svåra att genomföra. Av denna anledning ha bestämmelserna icke heller utnyttjats i någon större utsträckning av de skadelidande. Riksförbundet vill därför tillstyrka, att den i motionen föreslagna översynen kommer till stånd.

Svenska jägareförbundet och *Jägarnas riksförbund* erinrar om att motionerna I: 174 och II: 207 äger samband med motionen I: 60 och hänvisar till sina yttranden över sistnämnda motion.

Vad särskilt angår skadegörelse av andra djurarter än älg uttalar *Svenska jägareförbundet*, att gällande bestämmelser i 24 § jaktlagen syntes på ett skäligt sätt tillgodose såväl markägarens som jakträttsinnehavarens intressen och att den av motionärerna föreslagna utvidgade befogenheten för länsstyrelserna i förevarande avseende syntes ytterst diskutabel ur viltvårdens synpunkt.

Jägarnas riksförbund framhåller, att ändrade bestämmelser icke syntes erforderliga utan att det i främsta rummet gällde att tillse, att länsstyrelserna utnyttjade sina befogenheter enligt jaktlagen och jaktstadgan.

I fråga om det i motionen I: 60 framförda kravet på utsträckning av den allmänna jakttiden för jakt efter älg anför *domänstyrelsen*.

Det är riktigt, som motionären säger, att älgstammen ökat under de senare åren. Men även den årliga avskjutningen av älg har ökat. År 1945 uppskattades rikets älgstam till omkring 47 000 djur, år 1954 torde motsvarande siffra ha varit omkring 90 000. Avskjutningen år 1945 var omkring 11 340 djur och 1954 omkring 24 800, alltså mer än dubbla antalet.

Domänstyrelsen har gjort en överslagsberäkning över huru älgstammen fördelade sig efter 1954 års jakt. Enligt denna skulle i de län, som äro belägna norr om Dalälven, antalet älgar per 1 000 hektar skogsmarksareal bliva ungefär 2,3 djur och i länen söder om Dalälven ungefär 4,4 djur. Motsvarande siffror enligt Svenska jägareförbundets beräkning för år 1953 voro 2,3 respektive 5,0. Ehuru felaktigheter givetvis vidlåda en dylik uppskattning och beräkning torde dock dessa siffror ge en antydning om att en *minskning* av älgstammen skett under de sista två åren i mellersta och södra Sverige, medan den i norra Sverige i medeltal hållit sig konstant. Härvid är dock att märka att stammen i de två nordligaste länen ökat medan den i de södra delarna av Norrland minskat. Rikligast förekommer älgen i Uppsala, Södermanlands, Kalmar, Hallands, Värmlands och Örebro län, där medeltalen uppgå till 5 älgar eller mer per 1 000 hektar.

Då av allt att döma älgstammen för närvarande är stadd i minskning i södra och mellersta delarna av riket och då Kungl. Maj:t varje år har möjlighet att reglera jakttidens längd med hänsyn till stammens numerär, kan styrelsen icke finna påkallat att generellt förlänga den allmänna tiden för jakt efter älg.

Länsstyrelsen i Uppsala län har i sitt yttrande jämväl berört förevarande spörsmål och anför därom.

Några mera omfattande skador genom villebråd torde inom länet endast förorsakas av älgstammen. Dennas tillväxt förhindras emellertid tillfredsställande genom tillämpning av bestämmelserna i 15 § jaktstadgan. Ett be-

tydande antal älgar avskjutas sålunda varje år under särskild jakttid, varjämte länsstyrelsen senast under åren 1950 och 1953 inom vissa delar av länet förlängt den allmänna jakttiden efter älg. Med stöd av 16 § jaktstadgan meddelas vidare årligen ett flertal tillstånd att fälla älg. Länsstyrelsen får i detta sammanhang slutligen erinra om att länsstyrelsen i yttrande den 15 juni 1954 till jordbruksdepartementet biträtt väckt förslag om sådan ändring av 15 § 4 mom. jaktstadgan, att förslag om förordnande om utsträckning av den allmänna jakttiden å älg och om jakt å årskalv av älg må väckas även av annan än älgskadenämnden. Genomföres detta förslag synas ytterligare bestämmelser till skydd mot älgstammen knappast erforderliga. Skulle mot förmodan läget påkalla längre gående åtgärder finnes ju för övrigt alltid möjligheten att i den årligen utfärdade kungörelsen om fridlysning av vissa djurarter utsträcka den allmänna jakttiden efter älg.

Länsstyrelsen i Östergötlands län yttrar, att meningarna torde vara mycket delade rörande motionärens förslag om begränsning av älgstammen och sättet för förslaget genomförande. För egen del vore länsstyrelsen icke övertygad om att en sådan begränsning vore nödvändig eller önskvärd, och länsstyrelsen ansåge att motionärens önskemål härutinnan kunde tillgodoses inom ramen av gällande lagstiftning.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län anför.

Det torde numera icke råda någon tvekan om att älgstammen i stora delar av vårt land nått en sådan omfattning, att åtgärder måste vidtagas för att genom lämplig avskjutning minska skadeverkningarna av detta villebråd. Delade meningar synas emellertid råda om lämpligaste sättet för en rationell beskattning av den växande älgstammen. Den av motionären förordade åtgärden, en utsträckning av den allmänna jakttiden för älg, anses på ansvarigt jaktvårdshåll icke leda till önskat resultat. Inom Svenska jägareförbundet har förevarande fråga uppmärksamats och förslag framlagts om en nyordning av älgjakten efter helt nya principer. Den i förslaget anvisade vägen förefaller väl ägnad att med beaktande av viltvårdande synpunkter åstadkomma den önskvärda avskjutningen av den nu alltför stora älgstammen i landet. Frågan om lämpliga åtgärder för att minska älgskadorna bör enligt länsstyrelsens förmenande skyndsamt göras till föremål för en allsidig utredning. I avbidan på resultatet av en sådan utredning bör den av motionären förordade åtgärden att utsträcka den allmänna jakttiden å älg anstå.

Svenska naturskyddsföreningen gör i fråga om kravet på utsträckning av den allmänna jakttiden för älg följande uttalande.

I detta avseende vill föreningen erinra om att bestämmandet av tiderna för den allmänna älgjakten sker för varje jaktår efter en ingående utredning, i vilken medverkar såväl lokala intressen som centrala organisationer och myndigheter. Enligt vad föreningen har sig bekant har man därvid väsentligen åsyftat att åstadkomma en reducering av älgstammen inom sådana län, där den genom sin talrikhet gör onormal åverkan på skog och gröda. Då man därvid måste söka undvika olika jakttider inom små områden, kan det inte undvikas att en jakttid, som för ett län såsom helhet betraktat är lämpligt avvägd ur ovan nämnda synpunkt, kan för en mindre del av länet, där inom något område älgstammen är särskilt stark, vara för kort. Botemedlet är emellertid här knappast längre jakttid inom länet utan intensifierad licensjakt inom det speciellt älgrika området.

Svenska jägareförbundet upplyser, att en av förbundet utsedd kommitté avgivit betänkande den 24 februari 1955, på grundval av vilket förbundet komme att avlämna förslag i älgfrågan till Kungl. Maj:t. Enligt förbundets utsago åsyftades med betänkandet en sådan reglering av avskjutningen, att älgstammen hålles vid en storlek, som kunde tålas av jordbruket och skogsbruket i riket.

Jägarnas riksförbund ansluter sig till motionärens yrkande om förlängning av den allmänna jakttiden för älg och den till stöd därför i motionen anförda motiveringen samt yttrar vidare.

I sammanhanget finner vi det angeläget betona, att länsstyrelserna i mycket obetydlig utsträckning begagnat sig av Kungl. Maj:ts bemyndigande att utsträcka den allmänna jakttiden efter älg inom områden där älgskadornas förekomst varit betydande. Om så hade skett skulle säkerligen många skadeståndsanspråk ha eliminerats och skadornas omfattning varit mindre. Denna försumlighet från vederbörande länsstyrelserns sida bör särskilt påtalas. Det synes oss därför nödvändigt hemställa till tredje lagutskottet att detsamma upptar frågan om särskilda åtgärder, som är ägnade att förmå länsstyrelserna och de jaktvårdande myndigheterna att i större utsträckning än hittills beakta de klagomål, som gång efter annan anføres från jordbrukarhåll rörande älgskadorna å skog och gröda. Ett tillmötesgående av kravet på förlängd allmän jakttid inom de delar av landet, där älgtätheten och älgskadorna är som störst, är således enligt vår uppfattning både rimligt och rättvist; i synnerhet som licensjakten i praktiken *icke* användes som ett instrument för att reglera viltstammarnas storlek, utan tjänar numera helt andra syften.

Vad angår det i motionen I: 60 framförda förslaget om utsträckt rätt till ersättning ur älgskadefond erinrar *domänsstyrelsen* och *Svenska jägareförbundet* om att enligt gällande rätt ersättning kan tillerkännas jämväl den vars brukningsdel omfattar mer än 20 hektar odlad jord eller mer än 200 hektar annan jord om *särskilda skäl föreligger*. Härutöver anför *Svenska jägareförbundet*, att om älgavgiftens maximibelopp höjdes, intresset för älgjakten skulle kunna minska, varav följden bleve mindre avskjutning, ökad skadegörelse och sämre möjlighet till ersättning ur älgskadefond.

Länsstyrelserna i Östergötlands och Älvsborgs län anser motionärens förslag i förevarande hänseende beaktansvärt men påpekar de praktiska svårigheterna för dess genomförande och anför.

Länsstyrelsen i Östergötlands län

Emot motionärens förslag att utsträcka rätten till ersättning ur älgskadefonden till varje jordbrukare, vilken *icke* genom tillgodogörande av jakträtt eller eljest kunnat hålla sig skadeslös för lidna förluster, synes rent principiellt erinran *icke* kunna göras. Ytterligare anspråk på den redan nu långt ifrån tillräckliga älgskadefonden skulle emellertid nödvändiggöra en väsentlig förstärkning av densamma. Då väl älgavgifterna *icke* lämpligen böra höjas utöver nu tillämpade belopp, skulle den föreslagna ändringen förutsätta tillskott av statsmedel. Utsikterna att erhålla anslag för ändamålet torde dock för närvarande *icke* vara stora.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län

Motionärens förslag om utsträckning av rätten till ersättning ur älgskadefonden finner länsstyrelsen värt beaktande. De skador som älgarna åstadkomma äro även för de arrendatorer och jordägare, som med nuvarande författningsbestämmelser icke kunna komma i åtnjutande av ersättning, många gånger så betydande, att det framstår som obilligt, att de skadelidande själva skola vidkännas de av älg förorsakade förlusterna. Med nu gällande älgavgifter torde emellertid finnas rum endast för en mycket begränsad utvidgning av kretsen för de ersättningsberättigade. För detta läns vidkommande bruka de årligen utbetalade ersättningarna för älgskador vara så betydande, att de inflytande älgavgifterna endast lämna ett obetydligt överskott; och under särskilt svåra skadeår bruka ersättningarna till och med avsevärt överstiga älgavgifterna. Under föregående år utbetalade länsstyrelsen sålunda sammanlagt 95 492 kronor i älgskadeersättningar, medan länets älgskadefond samma år tillfördes endast 87 075 kronor i älgavgifter. Därest även ägare och arrendatorer av större brukningsenheter skulle tillerkännas rätt till ersättning för älgskador kan förväntas, att antalet ansökningar om skadeersättningar ökar. Då ersättningsanspråken som regel stå i direkt proportion till brukningsdelens markareal, måste man också räkna med att dessa brukares ersättningskrav bliva högre än vad som för närvarande i allmänhet är fallet. Under sådana förhållanden synas därför älgskadefonderna med nuvarande älgavskjutning och älgavgifter icke bliva tillräckligt rustade i ekonomiskt avseende för att möta de ökade krav, som kan förväntas komma att ställas å dessa fonder. Det torde därför bliva nödvändigt att tillföra älgskadefonderna ytterligare medel antingen genom höjning av älgavgifterna eller genom direkta anslag.

Jägarnas riksförbund anser, att nuvarande bestämmelser borde vara tillfyllest och att ytterligare lagstiftningsåtgärder syntes vara överflödiga.

Rörande slutligen frågan om åtgärder till undvikande av skada å gröda genom utplantering av jaktbara djur förmodar *domänstyrelsen*, att motionären i främsta rummet avser dovhjort, samt anför.

Före den 1 juli 1953 var jakttiden för dovhjort i samtliga län, där sådan jakt var tillåten, från och med 16 september till och med 30 november, utom i Östergötlands, Älvsborgs och Kalmar län (ej Öland), där jämväl hela december ingick i jakttiden. Från och med den 1 juli 1953 utsträcktes jakttiden att omfatta även december månad i hela landet, utom i Skaraborgs och Hallands län, där totalförbud alltjämt råder.

Styrelsen anser för sin del, att den nuvarande jakttiden räcker väl till för att hålla dovhjortstammen vid lämpligt antal. Det torde emellertid finnas skäl överväga, om icke i de län där förbud råder (Skaraborgs och Hallands län) samma jakttid bör fastställas som i övriga län. Stammen är för närvarande ej stor. Enligt Svenska jägareförbundets årsredogörelse för jaktåret 1952—1953 uppgick den totala avskjutningen till 800 djur, varav hälften i Skåne.

Styrelsen anser, att de bestämmelser som återfinnas i 24 § jaktlagen äro tillfyllest för att förhindra sådan skadegörelse som motionären avser.

Länsstyrelsen i Östergötlands län finner, att önskemålet om skydd mot skador å gröda genom utplantering av jaktbara djur kan tillgodoses med gällande lagstiftning. Enligt av länsstyrelsen från hushållningssällskapet i

länet inhämtad upplysning synes skadegörelsen av hjortar för Östergötlands län vara av ringa betydelse.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län däremot yttrar.

Motionären föreslår, att åtgärder måtte vidtagas till undvikande av skada å gröda genom utplantering av jaktbara djur samt påtalar i samband därmed de betydande skador, som utplanterade hjortdjur åstadkommit i vissa delar av landet. Länsstyrelsen kan vitsorda förekomsten av sådana skador. Sålunda har under föregående år utplanterade dovhjortar tillfogat en enda godsarrendator inom länet skador å växande gröda, som uppskattats till icke mindre än 16 000 kronor. Nuvarande jaktlagstiftning synes icke bereda den, som lider skador av ifrågavarande slag, möjlighet till ersättning för lidna förluster; och i den mån frivillig överenskommelse om skadereglering icke kan träffas mellan parterna synes den skadelidande själv få vidkännas förlusten. 24 § lagen om rätt till jakt ger däremot länsstyrelse befogenhet att i förevarande fall förelägga vederbörande jakträttsinnehavare att vidtaga de åtgärder som må finnas erforderliga till förebyggande av vilibrådets skadegörelse. I ovanberörda fall har länsstyrelsen också med stöd av nyssnämnda lagbestämmelse förelagt jordägaren att företaga en avskjutning av dovhjortstammen med 100 djur för att minska skadeverkningarna. Det måste enligt länsstyrelsens förmenande framstå såsom en brist i nu gällande jaktlagstiftning att markägare och arrendatorer, vilka utan eget förvållande åsamkas förluster av den omfattning varom här kan bliva fråga, icke skola hållas skadeslösa. Vilken väg man skall välja för att lösa förevarande fråga kan vara tveksamt. Att genom avgifter av liknande beskaffenhet som ålgavgifterna tillskapa en skaderegleringsfond synes icke möjligt. Snarare torde en sådan åtgärd komma att ytterligare minska den frivilliga dovhjortsjakten. Värdet av en fälld dovhjort representerar nämligen — bland annat därför att köttet i stora delar av landet är föga eftertraktat — icke något egentligt värdet för jakträttsinnehavaren. En annan utväg vore att föreskriva skadeståndsskyldighet för de av hjortbeståndet förorsakade skadorna, därest vederbörande jakträttsinnehavare icke ställde sig länsstyrelsens föreläggande jämlikt 24 § jaktlagen till efterriktelse. Härigenom skulle emellertid icke lösas frågan om ersättning för de hjortskador, som hänförde sig till tiden före den av länsstyrelsen i föreläggandet angivna tidpunkten för vidtagandet av de skademinskande åtgärderna. Skadeersättningsfrågan är av komplicerad natur, men frågans lösning är enligt länsstyrelsens uppfattning så betydelsefull att den bör göras till föremål för utredning.

Svenska naturskyddsföreningen gör följande uttalande.

Vad angår yrkandet om åtgärder för att undvika skada genom utplantering av jaktbara djur vill föreningen i första hand hänvisa till stadgandena i 24 § lagen om rätt till jakt jämte anknytande bestämmelser i det avsnitt (45—48 §§) av jaktstadgan, som bär rubriken om åtgärder mot viltskador. De medel att komma till rätta med ifrågavarande problem, som äro givna genom nämnda bestämmelser i jaktlag och jaktstadga, synas betryggande för de flesta djurarter. Då motionären såsom grund för sitt yrkande nämner utplanteringen av hjortar och därigenom orsakad skadegörelse, vill föreningen påpeka följande. I den mån motionären åsyftar dovhjort, som utplanterats på skilda platser i riket, bl. a. i norra Älvsborgs län, anser föreningen, att man i första hand bör genom ökad avskjutning, eventuellt i den ordning 24 § jaktlagen medgiver, nedbringa stammen. I fråga om kronhjorten har gjorts försök att med hjälp av insamlade medel rädda spillrorna

av släktet — en av våra ädlaste genuint svenska viltstammar. En av utplanteringslokalerna ligger i motionärens hemtrakt, men såvitt föreningen har sig bekant, befinna sig de fåtaliga djur som överförts dit från Skåne allt fortfarande inom inhägnat område och torde väl så förbli åtskillig tid framåt. Detta experiment omfattas långt utanför jägarnas krets med stort intresse, och det bör därför få fullföljas genom att djuren så småningom släppas helt fria. Den lilla stammen kan med visshet beräknas bli totalfridlyst för år framåt. Frågan om ersättning för kronhjortskador å skog och gröda bör lösas men synes av anförda skäl icke vara aktuell just nu.

Svenska jägareförbundet finner, att tillgången på utplanterade jaktbara djur kan regleras genom jakt, och hänvisar till sitt yttrande över motionerna I: 174 och II: 207, enligt vilket förbundet icke funne skäl föreligga till ändring i 24 § jaktlagen.

Jägarnas riksförbund slutligen anser, att frågan om åtgärder till undvikande av skada å gröda genom utplantering av jaktbara djur är en angelägenhet av sådan art, att det lämpligast kan anförtros åt de lokala myndigheterna att tillsammans med de lokala jaktvårdsorganen träffa sådana anstalter, att dylik skadegörelse kan undvikas.

Utskottet

Såsom av det föregående framgår är vissa av de frågor, som upptagits i motionerna, redan föremål för utredning.

Med anledning av riksdagens skrivelse den 12 maj 1953 har sålunda enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni samma år överlämnats åt 1949 års jaktutredning att verkställa översyn av gällande ordning för meddelande av tillstånd till jakt å älg. Även om riksdagens begäran närmast avsåg utredning angående licensjakten, torde med hänsyn till avfattningen av Kungl. Maj:ts beslut det åt jaktutredningen överlämnade utredningsuppdraget icke vara begränsat härtill utan avse älgjakten i allmänhet.

I detta sammanhang bör uppmärksammas den inom Svenska jägareförbundet företagna utredningen rörande älgjaksfrågan, vilken utredning redovisats i ett den 24 februari 1955 dagtecknat betänkande. Häri föreslås, att den allmänna jakttiden för jakt efter älg slopas och att all älgjakt blir beroende av särskilt tillstånd, vilket i princip skall kunna erhållas av varje jakträttsinnehavare. I sådant syfte avses att genom frivillig samverkan mellan jakträttsinnehavarna åstadkomma indelning av landets älgmarker i älgjaksområden. För varje kommun föreslås tillsättande av en älgnämnd, som skall ha till uppgift att tillse att indelningen i älgjaksområden blir lämplig och att föreslå vilket antal älgar som skall få fällas i kommunen och inom varje älgjaksområde. Betänkandet är enligt till utskottet lämnade uppgifter föremål för överarbetning inom Svenska jägareförbundet, vilket avser att vid årsskiftet 1955/56 överlämna förslag i frågan till Kungl. Maj:t.

Utskottet anser sig icke nu böra ta annan ställning till spørsmålet om älgjaktens ordnande än att utskottet helt allmänt uttalar förhoppning om att

frågan skall kunna lösas på ett för alla berörda intressen lämpligt sätt. Med hänsyn till att Kungl. Maj:t, såsom framgår av det föregående, torde få fatta ståndpunkt till i olika sammanhang utarbetade förslag rörande de framtida formerna för älgjaktens utövande lär för närvarande ytterligare utredningar i saken icke böra komma till stånd. Att i avvaktan på resultatet av pågående undersökning såsom i motionen II: 142 föreslås upphäva bestämmelserna om licensjakt på älg kan utskottet icke förorda.

I visst samband med frågan om älgjaktens ordnande står spørsmålet om rätten till ersättning ur älgskadefond. Riksdagen har så sent som 1951, då nu gällande regler på området tillkom, tagit ställning till de grunder, efter vilka dylik ersättning skall utgå. I betraktande härav anser utskottet, att oaktat frågan är förtjänt av fortsatt uppmärksamhet, densamma icke bör upptagas till övervägande innan älgjaktens problem i stort kunnat bli föremål för närmare prövning.

Vad slutligen angår de i motionerna I: 174 och II: 207 behandlade spörsmålerna om beredande av ökat skydd mot viltskador i allmänhet och den i nära samband därmed stående, i motionen I: 60 berörda frågan om åtgärder mot skador, förorsakade av utplanterat villebråd, vill utskottet hänvisa till att remissinstanserna på något undantag när funnit 24 § jaktlagen och därtill anslutande bestämmelser i jaktstadgan erbjuda tillräckliga medel till verksamt ingripande mot skador av ifrågavarande slag. Utskottet ansluter sig till den uppfattning, för vilken sålunda givits uttryck. Det är dock enligt utskottets uppfattning angeläget, att de maktmedel som härvidlag står länsstyrelserna till buds i förekommande fall utnyttjas. Utskottet förutsätter därför att länsstyrelserna uppmärksam följer utvecklingen av viltskadorna inom länen och vidtar de åtgärder, som må finnas påkallade.

På grund av vad ovan anförts finner utskottet ej skäl föreslå någon åtgärd i anledning av motionerna.

Utskottet får därför hemställa,

A. att motionen I: 60 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att motionerna I: 174 och II: 207 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

C. att motionen II: 142 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 april 1955

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Osvald, Grym, Ivar Nilzon, Ebbe Ohlsson, Krügel*, Boo, Erik Olsson* och Georg Carlsson;

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Ahman, Johansson i Torp, von Seth, Andersson i Ryggestad, Persson i Tandö och Berggren.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
